

J E L E N K Ö R.

90. szám

Pest szombat november' 8kán

1834.

P o g l a l a t: Magyar- és Erdélyország (kinevezés; b. Wesselényi Miklós megtiszteltetése; Jász-kun katonasági zászlók; Perger János hazafi ajánlata; Vojnics Máté †; földrengés.) Portugália (ministeri felelősség; Lissabonban zavargás 's a' t.) Spanyolország (hadi hírek.) Anglia (Times az irlandi papság végzése ellen; thé-árverés.) Franciaország (francia gyárnokok; Dumas és Gaillardet; Moreno.) Törökország (Kelet ügye.) Németalföld (a' holl. generalstatu- sok ülése megnyitattik.) Németország (hírek Bécs, Trieszt, Darmstadt, Berlin és Stuttgartból.) Lengyelország (orosz kegyelem.) Schweiz (Dusch badeni követ küldetése.) Svédország (kiralyi kegyelem; 's az ország pénzereje.) Olaszország.

MAGYAR- és ERDÉLYORSZÁG.

Ő cs. kir. Főlsége oct. 19ki legfensőbb hatá- rozatánál fogvást a' magy. kir. udv. Kamaránál meg- űrült tanácsnokságra Moser Mihály titoknokot méltóztatott kegy. kinevezni.

Kézdí-Vásárhely közönsége hadadi b. Wesselényi Miklós urnak érdemeit, 's azon városnak tűz által megkárosodott szerencsétlen lakosai felsegélésükre bőkezűleg (1000 peng. f.) nyújtott ajándékát is hálás érzéssel megtisztelni kívánván, egyes akarattal meghatározta, hogy azon város szabad birtokából a' sz. Kátolnára vivő országút mellett, a' város délszaki szélén 250 □ öl földet birtokosi jussal a' tisztelt báró urnak adjon; ugyanakkor a' városi közönség a' báró urat mint már birtokos polgárját várói esküt- té választotta, 's ezen határozatait tisztelkedő le- velével a' báró urnak tudtára adván, országgyü- lési követ Török István urat bizta meg, hogy a' megállapított esküforma szerint a' városi közönség képében városi eskütté föleskesse. Ezen megtisz- tetetés következtében a' tisztelt báró ur itten Kolozsvárott oct. 29kén a' kézdí-vásárhelyi or- szágyűlési követek 's több különböző karú és rangu emberek jelenlétiben mint k. vásárhelyi választott eskütt a' hitet le is tevő. B. Wesselényi Mik- lós ur azon város közönségéhez intézett lelkes le- velében kifejezte: milly mélyen hatotta meg szí- vét ezen megtiszteltetés, 's hogy köszönetét csak tettekre törekvés által ohajtja tehetni 's tenni.— Károly-Fejérvár városa is kitüntetni kívánván b. Wesselényi Miklós ur iránt viseltető tisztele- tét, egy tisztelkedő biztosságot küldött, melly is e' hónap 21kén tette meg a' báró urnál tiszteletét, 's adta által egyszersmind a' városi közönségnek hálás érzéssel teljes levelét. A' tisztelt báró ur a' nemes városi közönséghez irt köszönő válaszában kinyilatkoztatta, hogy ezen megtiszteltetést nem úgy veszi mint személyét, hanem a' hazát ér- deklő buzgóság 's lelkes érzélem kiömlését. E. H.

Jász-Berényből: Busongó örömmel hatja meg minden igaz hazafi szívet azon három hadi zászló tekintete, mellyek most nem régiben a' főls. udvari szolgálaton levő nádori ns. lovas ezredtől a' Jász és két Kun kerületekhez örök emlékezetül

haza küldettek, — miután azok a' hosszas francia háborúban megrongáltatván, helyettük Bécsben a' mult eszt. sept. 29kén számos méltóság jelenlé- tében az ugy nevezett pacsirta-mezőn nagy pom- pával újak szenteltettek. E' három zászló azon al- kalommal készült, midőn a' ns. Jász és két Kun kerületek fels. koronás Királyunkhoz 's édes ma- gyar Hazánkhoz viseltető hiveségöktől buzdítatva, 1800ban önkényleg vállalkozott saját hazafiak- bul a' ns. Hajdu városokkal együtt egy állandó ezredet tulajdon költségeikön állítottak hadi lábra, — de a' hosszasan tartott háborúk alatt olly sok visszontagságot szenvedtek, hogy összeszaggat- va a' hadi veszélyekben, már most csak emlékjö- kül szolgálnak azon igaz hazafiaknak, kik e' zász- lók alatt örök hűséget esküvén, áldozatvá lettek honszeretetüknek. Diszesitik e' dicsőségkoszoruzta zászlókat a' rajtok látható 's ezüst himzettel gaz- dagon ékesített világos kék selyem függő szala- gok is, mellyek a' tisztelt ns. ezred fölállítottása után, némelly fő rendű asszonyok által tiszta magyar szeretetből ajándékoztattak 's azokra illesztettek; ezek közül jelesen az ezredesi osztályén követ- kező kitüzött emlékirást olvashatni: „Pro Deo Re- ge Et Patria Anna Boros Nata Comitissa Lamot- te.“ Az alezredesi osztályén: „VITÉZLŐ NEM- ZETÜNKHEZ VISELTETŐ SZERETETBŐL AJÁNLOTTA BELEZNAJ GENERALISNÉ SZÜLETETT PODMANICZKY ANNA MÁRIA 1801.“ (— Az első őrnagyi osztályé illetőleg a' ns. Hajdu városokhoz küldetett. —) A' 2ik őrnagyi osztályén: „JO KIRÁLYUNK VITÉZEINEK SZIVBŐL AJÁNlja ALMÁSY PÁL SZENT KORONÁNK ŐRZŐJÉNEK HITVESE 1809 ESZTENDŐBEN.“ Illy elfelejthetlen zálogi tehát a' jász és kun vitézségnek méltó tiszteletül a' ns. Jász és két Kun kerület, Jász-Berény városában levő köz levéltárába helyeztetvén, mint a' vitézség- nek dicső emlékei méltán megérdemlik azon figyel- mét minden hazafinak: hogy bennök a' magyar hűsé- get, élni halni kész bátorságot mint legfőbb tükörben szemlélje 's áldást sohajtson az alattok elhunyt hazafiak hős poraikra! — kik, idegen föl- dőn letévén lelkeiket a' közügyért, habár magok életben haza nem juthattak is, legalább hazajutot-

tak az ő hiveségök ereklyéji örök tanu- 's példajel-
lül, méltán érdemelve e' homlokirást:

Zúzott keblekkel tértünk haza régi tanúji
Három hív nemzet bajnoki tetteinek;
Nincs panaszunk, nyugtunk legdrágább kincsei közt van,
Mellyeket érdemökért nyujta örökre Urnak."

Domony pesti helység előljárósága hálás szívvvel
közli a' következő levelet, melyet hozzá a' hely-
ség egyik közbirtokosa Perger János tb. 's m. tud.
társasági r. tag ur, a' magyar nyelv taníttatás
's egyéb segedelem-ajánlás végett, intézett:

Becsületes Birák Uraimék! A' közjónak csekély
tehetségem szerinti előmozdítása tekintetéből mult
évben olly ajánlatot tevék a' b. Biráknak, 's ezen
helység szorgalmatos lakosainak: hogy t. i. azok-
nak, kik iskolába járó 's még magyarul nem tudó
gyermekeiket, valamely magyar helységbe hazai
nyelv-tanulás végett esérébe adandják, 's a' haza
térendő gyermek, előttem, 's a' helység előljáróji
előtt tartandó próbatét alkalmával, a' magyar nyelv-
ben meglehetősen jártosságát bémegbizonyítandja, a' job-
bágnak ugyan esztendei adója egy negyedét, a'
zsellérnek pedig felét lefizetni kész leszek. Mint-
hogy pedig azon szíves ajánlatomban a' most folyó
évben csak igen kevesen vettek részt, ennél fogva
hogy a' közjó, 's ezen helység becsületes lakosai
iránt viseltető buzgóság 's hajlandóságomat tovább-
ra is bémegbizonyítsam, ezennel kinyilatkoztatom, hogy
mult esztendőben tett, 's feljebb is említett aján-
latomat a' reánk következő 1835ik esztendőre ezen-
nel ismét megújítom. Továbbá, minthogy az idő
mostohasága miatt találkozhatnak ezen helységben
olly megszorult lakosok is, kik vagy betegség vagy
más e' féle elkerülhetlen akadályok miatt, a' reánk
következendő évre magoknak elegendő gabonát nem
szerezhettek, 's ügyefogyott állapotjuk miatt annak
megszerzésére elégtelenek is, ugyan azért ez úttal
azt is kívántam a' b. Biráknak kinyilatkoztatni:
hogy az eféle ügyefogyottaknak, kiknek az iránt a'
b. Biráktól alkalmas bizonyító-leveleik leendenek,
a' reánk jövő 1835ik eszt., egyegy pozs. mérő rozssal
vagy kukoriczával segedelmökre lenni kívánók olly
formán, hogy az általam adandó gabonát csak a' jövő
esztendei aratás után tartozzanak visszatéríteni. Meg
kérem e' végett a' b. Birákat, hogy ezen két rendbe-
li ajánlatomat a' helységben hírül tenni ne terhel-
tessenek, maradván a' b. Biráknak Domonyban oct.
15kén 1834 — mindenkori szíves jóakarójok Perger
János s. k. domonyi közbiztosok."

Bajszai Vojnics Maté ur több tek. megye
táblabirája mult oct. 24kén Bajszán elgyöngülés-
ben életének 69ik évében örök nyugalomra szen-
derült. Tetemei ugyanott helyben az általa saját
költségén építettett kalvárián takarítottak el. A'
boldogultnak emlékét fön fogják tartani számos ala-
pítványai, ugyan is Bajszán külön kórház-fölállítá-
sra 15ezer frtot; a' szabaddkai kórházra hason-
lóan jeles summát ajándékozott; a' falusi iskolai
gyermekek számára könyvek beszerzésire 1000

frtot, továbbá a' Ludovicea nemzeti katonai inté-
zetben egy Vojnics nemzetségi ifju neveltetésére
egész alapítást tett; ehöz járulnak még a' számos
egyházi épületek 's alapítványok, melyeket Sza-
badkán és Bajszán az Isten tiszteletére buzgón emelt
és tett. A' tisztelt elhunytat bánatos hitvesén 's a'
messze ágazó derék Vojnics nemzetség számos tag-
jain kívül méltán keszgeri a' vidéki emberiség,
mellynek illy derék hazafi jóltevője volt.

Piskolt (Biharban) oct. 28kán: Helysége-
günkben is borzasztó nyomait hagyá az oct. 15ki
iszonyu földrengés. A' hajdankornak egyszerű ugyan
de nem idomtalan izlésére visszaemlékeztető, 's
csak 20 évvel ezelőtt esinos uj tetőt nyert, 's a'
levegő viszontagságit igen hosszas idők óta kiál-
lott tornyunkat földig repedeztetvén, derékban
ketté szakasztá, 's az iszonyu zuhanást szemlélők
állítása szerint, kevéssé mintegy fölemelé a' leve-
gőbe, 's irtóztató rohanással földhöz sujtá. A' le-
dült torony darabokra szakadozott omladékinak
egy része a' szentegyházra robbanván, mintegy
két ölnyire ütötte által annak tetejét, összetöré
a' menyezet nagy részét, kart és sok széket;
lehulltak a' harangok is, de kár bennök nem tör-
tént. A' templom falai meghasadozván, a' bémel-
tel annyira félelmes, hogy a' rettegő nép mind
ekorig csak a' papház udvarán végzi ajtatosságát.
Kevés kő- vagy vályogház maradt a' helységben,
melly meg nem repedezett, vagy le nem dült vol-
na; 's ritka kőkemény, melly szinte vagy le nem
omlott, vagy derékban megrokkanván, helyéből
ki nem mozdult volna. A' határon több helyen a'
föld két három ölnyi hosszura 's mintegy lábnyi
szélesre megnyiladozott, vagy itt ott le is lyukadt,
a' rendüléskor mintegy ölnyi magasságra felszök-
ve sok víz és zöldes hamuszín 's meggyult kén-
kő és puskapor szaghoz hasonló büzü homok öm-
lött ki, mellynek szétfolyása a' földet 4—5 ölnyi
kerületre is elborította. Egy helyen, mint azt szem-
tanulag az akkor mezei munkában foglalatos némely
lakosok állítják, a' föld igen hosszan végig ha-
sadván iszonyu mélységre tárult meg, de se vizet
se homokot nem hányt, 's már most a' föld össze-
mentével mintegy másfél lábnyi mély keskeny ár-
kot hagyott. Az irtóztató jelenet mind ekorig ret-
tegtet bennünket hol kisebb, hol nagyobb mérték-
ben, néha csak zugással, majd ismét rázkodással
jödögelvén elő. Eleinte házainkból kifutva szabadban
vártuk a' veszélyt, de most már részint az oct.
17ke éjjelén volt zápor 's égiháboru 's azóta foly-
vást tartott hideg esők, részint a' már bekövet-
kezett fagyok és csipős derek miatt, kénytelenek
vagyunk Istenre bizva sorsunkat, repedezett há-
zaink falai közzé vonulni. Ez ideig nevezetes ren-
dülések történtek: 22kig folyvást igen gyakran

nagyon
28ka vi
ismét ké
E'

talák ny
hosszu s
közel 2
get ebel
néma ve
mennyd
pi esöz
kép kam
a' Szitt
megujul
a' széna
dékrül s
takarodo
jár. Az a
varos mu
kel; azo

A'
11.: Kő
vaslatot
naskodot
coimbrai
előbb ug
végre d.
többi ser
rem előt
A' tud. e
lából kiz
Most, az
rint, mig
jutnak, l
mi fizeté
tehetőse
iŧthoniak
szabadon
latot kész
nek tart
kok törv
vagy iga
aláiratik
mellynek
vokat ad
ellenére
elfogadás
bi pont c
tó. Egye
vagy más
tusminist
vő tag i
gye hozz
fől a' tet

nagyon érezhető; 25kén reggeli 8 óra táján 's 28ka viradtán nagy moraj és rázattal jött, melly ismét kéményeket 's falakat rombolt le.

E' földrengésnek már Selmecezen sem tapasztalák nyomát, hanem oct. 17kén estve a' kártékony hosszú szárazságot, melly e' bányász kerületben közel 250 ércztörő malmot vizétül, számos népséget ebéli kenyerétül megfosztva, egész nyáron néma veszteglésbe zárt, — villámlás és szokatlan mennydörgés közt zuhogó zápor 's még egypár napi esőzés fejezé be; de mi előtt a' viz-öröm volta-kép kamatozni indulna, már oct. 24kén viradóra a' Szittnya fejr szint öltött 's azóta az éjenként megújuló fagy kora téllal ijesztget bennünket, holott a' széna mázsája, mind a' mellett is, hogy e' vidékrül sok ezer juh 's nagy számu szarvasmarha takarodott le telelni a' Tiszamellékre, már 6 fr. felé jár. Az alsó vidékekrül özönként tódul fölfelé a' zavaros must a' bányavárasokba, hol akója 4—6 frton kel; azonban már is sok a' tántorgó.

P O R T U G Á L I A.

A' Times levelezője ezt írja Lissabonbul oct. 11.: Kőzelebbi napokban a' követkamara egy javaslatot fogadott el az Akademicos név alatt katonáskodott tanuló ifjak javára. Ezen haditestület a' coimbrai egyetemi tanuló ifjakkól állott össze, kik előbb ugyan Angliába, onnan pedig Terceirába 's végre d. Pedroval Portóba eveztek, 's azóta a' többi sereggel mindenütt, különösen pedig Santarem előtt a' hadakozásban munkás részt vettek. A' tud. egyetem őket politikai viseletükért az iskolából kizárta, 's az akadémiai lépcsőktül eltiltotta. Most, az irántok elfogadott kamarai javaslat szerint, míg tanulásukat végezendik, vagy hivatalra jutnak, legalább a' szükölködők bizonyos segedelmi fizetést fognak kapni; a' többiek pedig, kik tehetősek 's tanulásukat külföldön folytatják, az itthoniakkal egyiránt minden tudományi lépcsőkre szabadon bocsáttatnak. — Palmella törvényjavaslatot készít a' ministerek felelőssége felől, mellynek tartalma ez: A' ministerek és statustitoknokok törvényesen felelősek 1) minden gyakorlás vagy igazgatásbeli hatalmi tettiért, melly általok aláíratik vagy eszközöltetik; 2) minden tettért, mellynek végbehajtására a' statustanácsban szavokat adják; 3) minden rendszabásért, mellynek ellenére szavaztak ugyan a' ministertanácsban, de elfogadás után hivatalukból ki nem léptek. Ezutóbbi pont csupán igen fontos ügyekben alkalmazható. Egyedül a' követkamara határozhatja el egyik vagy másik tagja indítványára, ez vagy amaz statusministernek kérdőre vonatását. Az indítványtevő tag indítványát írásba foglalva írja alá 's tegye hozzá annak költe napját. Névszerint hordja föl a' tetteket, mellyeken vádját építi, 's velők

mindenütt a' bizonyosságokat. Jelelje ki a' törvényt, melly a' tettet véteknék 's reá az illető fenyítést határozza. Mihelyt a' kamara e' vád alaposságát elhatározza, a' vád alá vont minister hivatalától azonnal ideiglen eltiltatik, 's ellene fenyítő pör indittatik a' pairkamara előtt. Ha főbenjáró a' vétség, mellyrül vádoltatik, előleges elfogatás rendeltetik. A' követkamara 4—5 tagot nevez ki keblébül vádlókul a' pairkamarában. Az ebéli bíróság elnöksége a' követkamara elnökét illeti; ő fogja elhatározni a' napot, mellyen a' kamara törvényt székké alakuljon; ha jónak itéli, közbe is hívhatja a' királyi ügyvédet, vagy más bírakat, az ügy törvényes tekintetei kifejtésére. A' vádlott, mielőtt magát védelmezné, valamint a' vádlók is a' bírák száma nyolczadát elmozdithatják. Elítélés szavazással történik, 's az ítéletet az elnök végrehajtás végett a' kormányhoz utasítja. — Val de Pereirában a' zendülés lecsöndesült. Az engedetlen katonák megfélézésire Lucotta ezredes küldött jó számu gyalog, lovas és pattantyussággal a' portugáli ezredek soraibul. Lucotta egyébiránt már régóta nem szolgál, 's csudálhatni, hogy a' kormány épen órá bizta e' bajos expediót, t. i. 7—800 fölzendült fegyveres katona (francziák) lecsilapittatását. Azonban megfelelt kiküldetésének. Miután t. i. a' zavargók kaszárnyáját jól erősen körülkeríté, egyedül lépett be a' ház udvarára, 's nem kimélő szavakkal mondá a' háborgóknak: ha már csakugyan két akasztófát állítottak, egyiket az ő, másikat a' hadminister számára, ime köztük van most, próbálják meg; azonban ha tanácsát követik, jobb lesz ettül elállaniok, 's minthogy mindennünnen körül vannak fogatva, a' fegyvert 5 percz idő alatt letenniök 's magokat szépen megadniök. A' megszóppent háborgók inkább e' tanácsot követték, 's fegyvereiket nyomban lerakák. Igy semmi vérontás nem történt. Az sem igaz, hogy az engedetlenek saját őrnagyukat ölték volna meg. A' kormány visszaküldi e' katonákat hazájokba, valamint a' többi idegeneket is, a' belga ezreden kívül, mellyet tovább is megtart szolgálójában.

A' tory Standard következő ujabbat hoz Lissabonbul, de mellynek egész hitelességéről még maga sem mer kezeskedni: Sarah shooner, melly Lissabont 17kén hagyá el, egy utazót tett ki Dar-mouthba, kinek beszéde szerint az elindulás napján Lissabonban igen nagy háborgás uralkodott. Ez előtti nap, 16kán t. i. az új minister Palmella két törvényjavaslatot nyujtott be a' kamaráknak, egyiket az adófelemelés, másikat a' nemzeti őrség iránt, melly nagy bosszusággal tölté el az egész várost 's estve már nyugtalankodni kezdé a' nép. 17kén reggel a' nép még nagyobb számban a' kir. lak elibe tódult 's fenyégető hangon sürgeté a' mi-

tak az ő hűségök ereklýéji örök tanu- 's példaje-
lül, méltán érdemelve e' homlokírást:

Zúzott keblekkel tértünk haza régi tanúji
Három hűv nemzet bajnoki tetteinek;
Nincs panasznánk, nyugtunk legdrágább kincsei közt van,
Mellyeket érdemökért nyujta örökre Uruak.⁴⁴

Domonypesti helység előljárósága hálás szívvel
közli a' következő levelet, melyet hozzá a' hely-
ség egyik közbirtokosa Perger János tb. 's m. tud.
társasági r. tag ur, a' magyar nyelv taníttatás
's egyéb segedelem-ajánlás végett, intézett:

Becsületes Birák Uraimék! A' közjónak csekély
tehetségem szerinti előmozdítása tekintetéből mult
évben olly ajánlatot tevék a' b. Biráknak, 's ezen
helység szorgalmas lakosainak: hogy t. i. azok-
nak, kik iskolába járó 's még magyarul nem tudó
gyermeküket, valamely magyar helységbe hazai
nyelv-tanulás végett cserébe adandják, 's a' haza
térendő gyermek, előttem, 's a' helység előljáróji
előtt tartandó próbatét alkalmával, a' magyar nyelv-
ben meglehetősen értosságát békibizonyítandja, a' job-
bágyinak ugyan esztendei adója egy negyedét, a'
zsellérnek pedig felét lefizetni kész leszek. Mint-
hogy pedig azor szíves ajánlatomban a' most folyó
évben csak igen kevesen vettek részt, ennél fogva
hogy a' közjó, 's ezen helység becsületes lakosai
iránt viseltető buzgóság 's hajlandóságomat tovább-
ra is békibizonyítsam, ezennel kinyilatkoztatom, hogy
mult esztendőben tett, 's feljebb is említett aján-
latomat a' reánk következő 1835ik esztendőre ezen-
nel ismét megújítom. Továbbá, minthogy az idő
mostohasága miatt találkozhatnak ezen helységben
olly megszorult lakosok is, kik vagy betegség vagy
más e' féle elkerülhetlen akadályok miatt, a' reánk
következendő évre magoknak elegendő gabonát nem
szerezhettek, 's ügyefogyott állapotjuk miatt annak
megszerzésére elégtelenek is, ugyan azért ez úttal
azt is kívántam a' b. Biráknak kinyilatkoztatni:
hogy az eféle ügyefogyottaknak, kiknek az iránt a'
b. Biráktól alkalmas bizonyító-leveleik leendenek,
a' reánk jövő 1835ik eszt., egyegy pozs. mérő rozssal
vagy kukoriczával segedelmökre lenni kívánok olly
formán, hogy az általam adandó gabonát csak a' jövő
esztendei aratás után tartozzanak visszatéríteni. Meg-
kérem e' végett a' b. Birákat, hogy ezen két rendbe-
li ajánlatomat a' helységben hírül tenni ne terhel-
tessenek, maradván a' b. Biráknak Domonyban oct.
15kén 1834 — mindenkori szíves jóakarójok Perger
János s. k. domonyi közbirtokos.⁴⁴

Bajszai Vojnics Maté ur több tek. megye
táblabirája mult oct. 24kén Bajsán elgyöngülés-
ben életének 69ik évében örök nyugalomra szen-
derült. Tetemei ugyanott helyben az általa saját
költségün építetett kalvárián takarítottak el. A'
boldogultnak emlékét fön fogják tartani számos ala-
pítványai, ugyan is Bajsán külön kórház-fölállí-
tásra 15ezer frtot; a' szabadkai kórházra hason-
lónan jeles summát ajándékozott; a' falusi iskolai
gyermekek számára könyvek beszerzésire 1000

frtot, továbbá a' Ludovicea nemzeti katonai inté-
zetben egy Vojnics nemzetségi ifju neveltetésére
egész alapítást tett; ehöz járulnak még a' számos
egyházi épületek 's alapítványok, melyeket Sza-
badkán és Bajsán az Isten tiszteletére buzgón emelt
és tett. A' tisztelt elhunytat bánatos hitvesén 's a'
messze ágazó derék Vojnics nemzetség számos tag-
jain kívül méltán kesergi a' vidéki emberiség,
mellynek illy derék hazafi jóltevője volt.

Piskolt (Biharban) oct. 28kán: Helysé-
günkben is borzasztó nyomait hagyá az oct. 15kén
iszonyu földrengés. A' hajdankornak egyszerű ugyan
de nem idomtalan izlésére visszaemlékeztető, 's
csak 20 évvel ezelőtt csinos új tetőt nyert, 's a'
levegő viszontagságit igen hosszas idők óta kial-
lott tornyunkat földig repedeztetvén, derékbar-
ketté szakasztá, 's az iszonyu zuhanást szemlélő
állítás szerint, kevéssé mintegy fölemelé a' leve-
gőbe, 's irtóztató rohanással földhöz sújtá. A' le-
dült torony darabokra szakadozott omladékinak
egy része a' szentegyházra robbanván, mintegy
két ölnyre ütötte által annak tetejét, összetör-
a' menyezet nagy részét, kart és sok széket
lehulltak a' harangok is, de kár bennök nem tör-
tént. A' templóm falai meghasadozván, a' béme-
tel annyira félelmes, hogy a' rettegő nép min-
ekorig csak a' papház udvarán végzi ajtatosságát.
Kevés kő- vagy vályogház maradt a' helységben,
melly meg nem repedezett, vagy le nem dült vol-
na; 's ritka kőkemény, melly szinte vagy le ne
omlott, vagy derékban megrokkanván, helyéből
ki nem mozdult volna. A' határon több helyen
föld két három ölnyi hosszúra 's mintegy lábny
szélesre megnyiladozott, vagy itt ott le is lyukad-
a' rendüléskor mintegy ölnyi magasságra felszök-
ve sok víz és zöldes hamuszín 's meggyult kőr-
kő és puszkapor szaghoz hasonló büzü homok om-
lott ki, mellynek szétfolyása a' földet 4—5 ölny
kerületre is elborította. Egy helyen, mint azt szem-
tanulag az akkor mezei munkában foglalatos némely
lakosok állítják, a' föld igen hosszan végig há-
sadván iszonyu mélységre tárult meg, de se víz
se homokot nem hányt, 's már most a' föld össze-
mentével mintegy másfél lábnyi mély keskeny ár-
kot hagyott. Az irtóztató jelenet mind ekorig re-
tegtet bennünket hol kisebb, hol nagyobb mérték-
ben, néha csak zugással, majd ismét rázkodással
jödögelvén elő. Eleinte házainkból kifutva szabadba
vártuk a' veszélyt, de most már részint az oct.
17ke éjjelen volt zápor 's égiháboru 's azóta fol-
vást tartott hideg esők, részint a' már beköve-
kezett fagyok és csipős derek miatt, kénytelen
vagyunk Istenre bizva sorsunkat, repedezett há-
zaink falai közzé vonulni. Ez ideig nevezetesen
dülések történtek: 22kig folyvást igen gyakr

nagyon érezhetők; 25kén reggeli 8 óra tájon 's 28ka viradtán nagy moraj és rázattal jött, melly ismét kéményeket 's falakat rombolt le.

E' földrengésnek már Selmecezen sem tapasztalák nyomát, hanem oct. 17kén estve a' kártékony hosszú szárazságot, melly e' bányász kerületben közel 250 ércztörő malmot vizétül, számos népséget ebeli kenyerétül megfosztva, egész nyáron néma veszteglésbe zárt, — villámlás és szokatlan mennydörgés közt zuhogó zápor 's még egypár napi esőzés fejezte be; de mi előtt a' víz-öröm voltaképp kamatozni indulna, már oct. 24kén viradóra a' Szittnya fejez szint öltött 's azóta az éjenként megújuló fagy kora téllal ijesztget bennünket, holott a' széna mázsája, mind a' mellett is, hogy e' vidékről sok ezer juh 's nagy számu szarvasmarha takarodott le telelni a' Tiszamellékre, már 6 fr. felé jár. Az alsó vidékekről özőnként tódul fölfelé a' zavaros must a' bányavárosokba, hol akója 4—6 frton kel; azonban már is sok a' tántorgó.

P O R T U G Á L I A.

A' Times levelezője ezt írja Lissabonbul oct. 11.: Közlebbi napokban a' követkamara egy javaslatot fogadott el az Akademicos név alatt katonáskodott tanuló ifjak javára. Ezen haditestület a' coimbrai egyetemi tanuló ifjakból állott össze, kik előbb ugyan Angliába, onnan pedig Terceirába 's végre d. Pedroval Portóba eveztek, 's azóta a' többi sereggel mindenütt, különösen pedig Santarem előtt a' hadakozásban munkás részt vettek. A' tud. egyetem őket politikai viseletükért az iskolából kizárta, 's az akademiái lépcsőktől eltiltotta. Most, az irántok elfogadott kamarai javaslat szerint, míg tanulásukat végezendik, vagy hivatalra jutnak, legalább a' szükölködők bizonyos segédmi fizetést fognak kapni; a' többiek pedig, kik tehetősek 's tanulásukat külföldön folytatják, az itthoniakkal egyiránt minden tudományi lépcsőkre szabadon bocsáttatnak. — Palmella törvényjavaslatot készít a' ministerek felelőssége felől, mellynek tartalma ez: A' ministerek és statustitokok törvényesen felelősek 1) minden gyakorlás vagy igazgatásbeli hatalmi tettért, melly általok aláíratik vagy eszközöltetik; 2) minden tettért, mellynek végbehajtására a' statustanácsban szavokat adják; 3) minden rendszabásért, mellynek ellenére szavaztak ugyan a' ministertanácsban, de elfogadás után hivatalukból ki nem léptek. Ezutóbbi pont csupán igen fontos ügyekben alkalmazható. Egyedül a' követkamara határozhatja el egyik vagy másik tagja indítványára, ez vagy amaz statustaniszternek kérdőre vonatását. Az indítványtevő tag indítványát írásba foglalva írja alá 's tegye hozzá annak költe napját. Névszerint hordja föl a' tetteket, mellyeken vádját építi, 's velök

mindenütt a' bizonyosságokat. Jelelje ki a' törvényt, melly a' tettet véteknek 's reá az illető fenytést határozza. Mihelyt a' kamara e' vád alaposágát elhatározza, a' vád alá vont minister hivatalától azonnal ideiglen eltiltatik, 's ellene fenytő pör indittatik a' pairkamara előtt. Ha főbenjáró a' vétség, mellyről vádoltatik, előleges elfogatás rendeltetik. A' követkamara 4—5 tagot nevez ki keblébül vádlókul a' pairkamarában. Az ebeli biróság elnöksége a' követkamara elnökét illeti; ő fogja elhatározni a' napot, mellyen a' kamara törvénytörvényessé alakuljon; ha jónak itéli, közbe is hihatja a' királyi ügyvédet, vagy más birákat, az ügy törvényes tekintetei kifejtésére. A' vádlott, mielőtt magát védelmezne, valamint a' vádlók is a' birák száma nyolczadát elmozdithatják. Elitélés szavazással történik, 's az ítéletet az elnök végrehajtás végett a' kormányhoz utasítja. — Val de Pereirában a' zendülés lecsöndesült. Az engedetlen katonák megfégzésire Lucotta ezredes küldött jó számu gyalog, lovas és pattantyussággal a' portugáli ezredek soraibul. Lucotta egyébiránt már régóta nem szolgál, 's csudálhatni, hogy a' kormány épen órá bizta e' bajos expeditiót, t. i. 7—800 fölzendült fegyveres katona (francziák) lecsilapittatását. Azonban megfelelt kiküldetésének. Miután t. i. a' zavargók kaszárnyáját jól erősen körülkeríté, egyedül lépett be a' ház udvarára, 's nem kimélő szavakkal mondá a' háborgóknak: ha már csakugyan két akasztófát állítottak, egyiket az ő, másikat a' hadminister számára, ime köztük van most, próbálják meg; azonban ha tanácsát követik, jobb lesz ettül elállaniok, 's minthogy mindennünnen körül vannak fogatva, a' fegyvert 5 percz idő alatt letenniök 's magokat szépen megadniök. A' megszöppent háborgók inkább e' tanácsot követték, 's fegyvereiket nyomban lerakák. Igy semmi vérontás nem történt. Az sem igaz, hogy az engedetlenek saját őrnagyukat ölték volna meg. A' kormány visszaküldi e' katonákat hazájokba, valamint a' többi idegeneket is, a' belga ezreden kívül, mellyet tovább is megtart szolgálatjában.

A' tory Standard következő ujabbat hoz Lissabonbul, de mellynek egész hitelességéről még maga sem mer kezeskedni: Sarah shooner, melly Lissabont 17kén hagyá el, egy utazót tett ki Darmouthba, kinek beszéde szerint az elindulás napján Lissabonban igen nagy háborgás uralkodott. Ez előtti nap, 16kán t. i. az új minister Palmella két törvényjavaslatot nyujtott be a' kamaráknak, egyiket az adófölemelés, másikat a' nemzeti őrség iránt, melly nagy bosszusággal tölté el az egész várost 's estve már nyugtalanokodni kezdé a' nép. 17kén reggel a' nép még nagyobb számban a' kir. lak elibe tódult 's fenyegető hangon sürgeté a' mi-

nister elboesáttatását, mi azonban megtagadtatott. A' nemzeti őrség parancsot kapott a' nép-eloszlatásra, de az sem engedelmeskedett, sőt nagy részint a' néphöz állván, vele együtt kiáltozá: „Illy kormány nem kell! republica! nem kell gyermek királynénak!” Erre az idegenek ezrede szólították föl, de már ekkor a' csoportok nagy zajjal „a' bankba, a' bankba jerünk! hozzunk pénzt!” a' bank felé tódultak, 's a' mondott ujjab katonák is velük, kikkel együtt megrohanván a' házat, minden benne találkozott pénzt, váltókat 's a' t. kevés percz alatt kikutatott 's elrablott. Délután 2 órakor Palmella képét a' sz. Rókus temploma előtt megégették. A' kereskedők boltjaikat becsukdozák, de a' Sarah, melly e' hirt hozta, már akkor indulóban volt, 's a' dolog kimenete nem tudatik. Talán ez sem igaz mind.

SPANYOLORSZÁG.

A' Moniteur oct. 27-ül: Elisondonál az osztrómzár a' kir. seregek részéről egy segéd osztály megérkezéttel eloszlatott. Plenciát folyvást erősítik; d. Carlosnak minden törekvése gátolni e' munkálatot sikertelen volt; melly miatt Bilbao alul elvonult, 's 20kán Ceanurinal láttatott. — Semmi sem hitelesíti az abarazui ütközetet. Ellenben a' Messenger így írja le: Abarazau helység 1200 emberrel volt megrakva gen. Oraa osztályából; 20kán reggel, midőn e' katonaság a' falu szélén gyakorlatit végezné, egyszerre előbukkannak a' hegyekről az insurgensek mintegy 3000ren 's megrohanják a' királynéiakat; ezeknél löpor nem volt, e' miatt bayonettel fogadák a' támadókat; a' harc egész álló óraig tartott, 's két részről több dült le 1500 főnél, midőn utóljára is a' királynéiak levének győztesek, 's a' támadókat a' hegyekbe visszaverék, magok pedig a' falut fölgyújták, 's a' többi sereghöz vonultanak vissza. Ehözképest Zumalacarreguy az Ebrón visszajött. Oct. 14ke óta hó fedí a' Pyrenéek bérezeit, a' keskeny utakon és szorosakon e' miatt már most bajos a' járás kelés, mi a' hadakozásban is változást okozand. — D. Carlos Zavalát és Valdespina marquist többibeli engedetlenségök 's renyhe veszteglésök miatt hivatalaikból kitevé 's haza küldé. Mint hallik az első helyébe Erasót nevezte ki biscayai főparancsnokul. — A' journal de la Guienne szerint Merino Burgos mellett lest vetett egyik tetemes pénzszállításra 's mintegy 3 millio reált el is fogott, az azt vivőket és kíséretjüket szétvervén. Egy más szállítást Bayonnebul S. Sebastianba, mindössze 600 darab köpönyeget, melly mellett 30 fegyveres ember kíséret ment, épen S. Sebastiannál fogtak el hasonlóan a' carlosiak. — Gen. Harispe a' franczia széleken megértvén, hogy Parisbul a' carlista comité egyik nevezetes agense,

Bergen báró, minden őrszemeskedés mellett is eljutott Spanyolországba, — eziránt kiadott napi parancsában erős rendelést tesz, hogy ha e' mondott ügyviselő visszatérni szándékoznék, a' határoktól fogva Bayonneba kísértessék. Megjegyzi a' Mémorial, hogy ugyanezen ember az, kirül nem régiben a' hírlapok mint d. Miguelről beszéltenek. —

ANGLIA.

Néhány az irlandi (prot.) primás és papság által határozott rendszabály, ugymond a' Times, azokra nézve, kik baráti a' protestans egyháznak, legkevesbé sem örvendeztető. E' szerencsétlen férfiak szerencsétlenek, mert önkényleg vakok, saját helyzetök. Valóban az irlandi papság mint testület, 's azon fegyverről ítélve, mellyhez most nyult, teljes és mély feledését árulja el mind annak, mi az utóbbi három év óta körötte történt. Pénzalapot határozott összeállítani, mellyből segédeszközt mérítsen, hogy azon esetre, ha a' tizedtartozók a' tizedeket megtagadnák, ezeket törvény segédelmével is behajthassa. E' végre tiszta jövedelméből (azaz: tiszta jövedelme névbecséből, mert valódilag az ugy is semmi) száztól ötöt szánt el. Más végzetei a' tisztes paptestületnek az előbbit pótolják, mellynek czélja, hogy a' tized-megfizetést törvényhatalommal akarja kicsikarni, pedig épen azért nem juthat tizedhez, mert a' törvény arra elégtelennek bizonyult be. De habár azon viselet, mellyel a' primás és segédei fenyegetőznek, a' papságot se előbbi állásába visszatenni nem képes, a' társaságot még is vonaglásokba ejtheti, 's ha megátalkodnak benne, polgárháborut is huzhat Irlandra, melly csak a' küzdő pártok egyikének eltörlesztésével (nem mondjuk mellyikkel) végződhetik, 's olly pusztulással, hogy a' sziget vadállatokon kívül egyéb teremtvények lakhelyévé alkalmatlan leend. 'S habár Anglia az irlandi protestansok élete 's vagyona védelméért közbejárulna is, bizonyosak legyenek, hogy az irlandi katolikusoknak, a' főnálló egyház tizedei végett, hadat nem üzenend soha. — Londonban oct. 7én tartaték a' nyilvános thee-eladás a' chinai kereskedés szabaddá tétele óta fontja 2 shillingtől 3ig ment (1 f. — 1 f. 30 xr. pengő). Miután számos halmaz eladatott, bizonyos Thompson lépett föl, 's egy osztály-theet boesátott áruba, mint bizomány-portékát. Travers ur megjegyzé rá, hogy előbb két kérdést teend: 1) valljon azon Bohea-thé, melly a' thé közt van, valóban Bohea-thé, vagy általjában csak thé e? 2) Valljon e' czikkely a' vámhivatalon mint thé van e béjelentve 's így bebocsátva? Ő állítani meri, 's minden tapasztalt áruismerő egy értelmű lesz vele, hogy azon eladásra kiállított keverékben egy thé-levéлке sincs. Ha

illy szemetet visznek thé gyanánt a' kereskedésbe, 's megengedik, hogy e' czim alatt nyilvánosan árultassék is, annak igen szomorú következései lesznek, 's az egész thékereskedést el fogja rontani, mert a' közönség nem hagyja magát megcsaltni. Ő tehát azon indítványt teszi, hogy e' hamisul thének nevezett keverék eladatása ne engedessék meg. Thompson azzal szabadkozik, hogy ő csak árutözsér (Mäckler) csak megbizásból cselekszik, 's így semmi kötelezése nincs véleményét a' portékáról kimondani; de azt megjegyyezhetni, hogy a' thé a' vámon annak van kijelentve, 's mint az megengedve is. Azonban ő is mondotta megbizójának, hogy illy csöveselékkel csak a' kereskedés veszt. Gibbs másik tözsér pedig oda nyilatkozik, hogy a' vegyítékben egy szem théporcska sincs; 's ha azt áruba akarják bocsítani, annak „méreg“ czim alatt kell történnie. Thompson ur hamisított portékáját erre visszavette. De a' többi tözsér azt nem eléglé, hanem azt kívánta, hogy nyomozás tartassék: mikép bocsáthattak olly nyomoru zagyvaságot a' vámon thé gyanánt által? Így a' cikkelyt kiviteli árunak nyilváníthatnák ismét, 's külföldön esalárdul valaki nyakába róhatnák. Ha thével a' világkereskedés fővárosában illy goromba esalás fordul elő, mit várhatni Chinában, hol az álnok belföldi a' drága növényt kényekedve szerint pepecselheti, keverheti, 's az europaiak nyakára kötheti. — A' parlament oct. 23án csakugyan nov. 25re halasztatott. Az elhalasztás a' felsőház épen maradt könyvtárában történt, 's több tag jelent meg, mint számos év óta hasonló esetben szokás vala.

FRANCZIAORSZÁG.

Mint tudjuk Franciaországban most a' gyártók igen ellenzik, hogy némely cikkelyek tilalma eltörlessék 's mások vámja lejjebb szállíttassék, pedig az eddigi rendszernek, mint minden tiltó rendszernek, nem a' nagy közönség, hanem csupán egyesek veszik legtöbb hasznát. Így például egyetlen alsatziai csipkegyártó a' vám oltalma alatt, melly a' külföldi fonott pamutot kizárja Franciaországból, 1833ban e' cikkelyen egy milliót nyert. Továbbá a' czukortermesztésre kiosztatni szokott jutalmak 1833ban a' kinstárnak 23 millióba kerültek, 's ezen összelegből mintegy 17 milliót olyan emberek nyertek, kik mint ministerek, vagy követek törvényhozók voltak. — Algierből oct. 10-kéről jelenti egy magányos levél, hogy az új kormányzónak fényes tánc-mulatságot adtak, mellyen valamennyi arab hatóság megjelent. Az arab asszonyok is részt vettek a' táncban, melly egész éjjel tartott. Az ut a' kormányzó lakjától a' táncmulatsági házig, homokkal vala behintve, 's kivilágítva.

Dumas Sándor és Gaillardet párisi költészek összeveszték azon: ki közülök a' „Nesli torony“ czimű szomorujáték szerzője, melly darab mint némelyek állítják, nem is igen nagy becsületére válik szerzőjének. Nem egyezhetvén meg a' két szerző egymás közt, viadallal akarák ügyüket elhatározni. Hosszu vita után végre csakugyan kiállott a' két hős sikra, 's mindegyik két tudóst veve magával segéd gyanánt. A' csatahelyen a' fegyverren nem tudtak megegyezni, míg végre pisztolyokat ragadának, 's 45 lépésről tökélék el magokat lövésre, ugy mindazáltal, hogy 15 lépésre közelíthettek egymáshoz. Gaillardet ur lött első, utána Dumas. Mind a' kettő hibázott. Dumas e' sükerrel nem akart megelégedni, hanem a' harczt addig folytatni, míg valamelyik közülök a' helyen maradt. A' küzdők erre karddal kívánák a' harczt folytatni, de a' tanúk abban nem egyeztek meg 's a' halálos kimenet felelősségét magokra venni nem akarván eltávoztak 's a' fegyvereket is elvivék magokkal. A' bajviasok tehát kénytelenek voltak visszavonulni. — Az isméretes Moreno general, ki Torrijos generált agyonlöveté, 's ki d. Carlossal Angliába menvén onnan, hogy a' hirlapok üldözésitől megmenekhessék, elillant, octob. 23kán a' párisi féktörvényszék által három hónapra fogságra íteltetett, mert Franciaországban hamis utlevelet irt 's adatott magának.

TÖRÖKORSZÁG.

Kelet ügye újra bonyolodik. A' helyett, hogy a' nehézségek elháríttatnának, 's a' viszonyok tisztulnának, azok egyre szaporodnak, ezek zavarodnak mindinkább. Alexandriai és stambuli hírek ha nem eléggé bizonyítanak is, nyomos jelentőséget adnak azoknak mind a' francia, mind különösen az angol ministeri lapok. E' tárgyban a' Times alexandriai cikkelyéből e' töredéket nyújtjuk. Bizonyos, hogy a' szultán, miután Ibrahim halála hamis hírére az aegyptusi basa ellen ellenséges léptekre hagyta magát biratni, kénytelenítették azon alázó lépést megtenni, hogy levelet irjon-bérhivének (vasallus), mellyben a' török fegyveres erő Syriába átszállíttatásának egészen más okát adja, sőt mellyben segélyt ajánl a' szultán, ha új zendülés törtene ki a' basa tekintete ellen. Az előbbi bizalmatlanság még mélyebbé, még szilárdabbá lön. — Ali már most, mint állítják, erősen elszánta magát függelmének a' portától első kedvező alkalommal lerázására, 's minthogy Syriában az utolsó fölzendült vezért is legyőzte már, hihetőleg ki fogja tőlök azon kutfőket tudakozni, mellyekből ellenkezések származék, 's az könnyen ürügyül szolgálhat ama' merész elhatározó lépésre. A' porta és Ali basa közti nyilvános harczt amazt elgyöngítené. Mind erre az angol Globe így elmélkedik: „Mahmud szultán és

Ali kölesönös kedve fegyver-szerencsét próbálni egymás ellen oly nagyra látszik, hogy az ellenkezések megújulásáról semmi egyéb nem képes őket viszatartóztatni, mint a' nálok befolyással bíró hatalmak legnyomadékosabb közbenjárása. Nem kételhetni azonban, hogy az ezen ügyben érdekelt hatalmak minden befolyásukat hathatósan oda fogják fordítani; de megóhatni 's meggátolhatni-e a' vészterhes összeütközést hosszas időre, ezt elhatározni kora 's bajos lenne!

N É M E T A L F Ö L D.

Gentben a' játékszinben földszint verekedtek. Oka némi Thibaut színész leányasszony volt, kit arról vádolt a' közönség, hogy illetlenül nyelveskedett. Egy csendbizont pofon csaptak, 's a' színészekre burgonyával dobáltak. Egy illy jó darab burgonya épen Thibaut leányasszony feje fölé sűrűlt el, egy másik oldalban legyinté. Németek szerint az egész izetlenségnek katona tiszt volt okai. Miután a' nyugalom és csend nagy ügyel bajjal helyre állítatott, megjelent Thibaut leányasszony a' színpadon a' szín-intézőtől (regisseurtól) vezetve, 's azt nyilvánította, hogy ő soha illetlen beszédre nem fakadt, mellyről igaztalanul vádolják. 'S erre a' szindarabot békével folytatták mind végig. — Brüsseli lapok szerint a' hollandi király meghagyá a' brüsseli bank igazgatójának, hogy az orániai hg. adósságit, mellyek tetemes mennyiségűek, fizesse ki. A' belminister ellenben megtiltá a' bankigazgatónak, a' hollandi király parancsát teljesíteni, minthogy a' b. zárlat (sequestrum) is eléggé képes ezen család valamennyi adósságit fedezni. — Oct. 20kán nyitotta meg a' hollandi király hosszú beszéddel a' generálstatusok rendes üléseit, mellyben kormánya politikájáról dicsérőleg emlékezve azon ó reményét fejezi ki, hogy miután a' külső hatalmak iránt viszonya kielégítő 's közülök soktól (tehát nem mindnyájuktól) folyvást barátságos bizonyításokat vesz, a' belga lázadás által jogaiban okozott sérelmek 's Németalföld szenvedett érdekei orvosolhatni fognak. Az alkudozásokban közbejött akadályok, mellyek elhárítása, ugymond, nem tőle függ, olly határozásra birták őt, hogy alattvalóji minden sérelmei 's panaszai megszüntessenek. — A' belső országlás egyes ágain megelegülve mulatván, végre illy szókkal rekeszti beszédét: „Midőn mi a' más országokban uralkodó nyugtalanságok közepett isteni segítség 's egyetértés oltalma alatt belső érdekink szabályozásiban, 's a' németalföldi intézvényeknek országunk szelleméhez 's szükségieikhez képest illesztésiben haladunk, ez által is megmutatjuk, hogy igaz sáfári vagyunk mi a' hű népek, melly békétüréssel a' nem érdemlett szenvedéseknél, 's messze minden ujitáskórságtól,

egyedül állhatatosság, 's egyetértésben, 's a' törvény és rendhez hű ragaszkodásban látja a' hazaszeretés igazi jeleit.“

N É M E T O R S Z Á G.

A' hamburgi Correspondent bizonyosnak állítja, hogy a' Német-v. Bécs-Ujhely (Wiener-Neustadt) följyújtója felfödötetett, elfogatott, 's már vétékét is megvallá. Mint mondják Langenau gyalogezredéből haza bocsátott Brossek nevű katona. — A' bécsi augustinianusok szentegyházából nem rég éjjel némi drágaságokat loptak el. A' tolvaj nem elégelevn zsákmányát, ugyanazon éjjel másod ízben is meglátogató az egyházat, de ez uttal rajta kapták. — Triestből írják, hogy velencei hírek szerint d. Miguel oct. 18kán estve érkezett oda, 's a' nagy csatornán egy vendégházba szállott meg. Se azt nem tudják: meddig mulatand ott, se hova szándékozik.

Darmstadtból oct. 34 's 25kén költ levelek így írják le a' hesszi országgyűlés azon vitáját, melly miatt föloszláték. Már az 1832ki gyűlésben indítványt tett Hesz dr. az iránt, hogy a' birói hivatal önállása 's függetlensége a' kormány minden beavatkozása ellen biztosítsák. Ezen önállást 's függetlenséget különösen az 1832ki jun. 23ki rendelés csorbitá meg az által, hogy a' casatioszéket eltörölé, a' bíróságokat igazgatási hivatalokkal kapcsolá egybe, a' giesseni udvaritörvényesszékhez közbirákat nevezé szózatjoggal, 's részint csak 600 ftos díjjal, részint visszahíható v. elmozdíthatólag 's a' t. Ekkor két kérdés terjeszték elő, egyik: keresse meg az országgyűlés a' kormányt, hogy törvényjavaslatot tegyen, mellyben azon elv ismértessék el, hogy a' nagyhercegség alkotmányán 's álladékrészein (Bestandtheile) csak törvények nem pedig rendelkezések által lehessen másítást tenni, 's hogy semmi birói kinevezés elmozdíthatólag ne történjék. E' kérdést a' kamara egyhangulag elmellőzé, minthogy az, az alkotmányban ugy is világosan biztosítva van. A' másik kérdés törvényjavaslatot kívánt az iránt: hogy semmi vidéki vagy békebiró eltávolíthatólag ne nevezessék ki; azután: hogy semmi birónak elmozdításbeli díjptlék v. kedvezés (gratificatio) ne adassék; ugyszinte: hogy valamely törvényesszéknel egy tag se alkalmaztassék csekélyebb díjjal a' többinél; továbbá: hogy semmi törvényesszék tag a' rangszerünél (étatmässig) csekélyebb díjjal ne alkalmaztassék; nem különben: hogy birói hivatal egyéb statutisztiséggel ne kapcsoltsák össze; végre: hogy semmi jogtudós, mig a' próbaéveken tul nem esett, biró (Landrichter) ne lehessen. E' javaslatokat a' kamara indítványul elfogadá, de vita alá nem jöhettek. Hesz ur azokat az idej gyűlésen ismét előhozá, 's a' kamarának

elfogad
kormány
jegyzés
visszah
A' több
hogy az
a' statu
val nem
hozott
24kén
általány
megjeg
miat ez
az 5 n
ratját a
bocsátá
nyos h
a' hely
's érte
vonako
kormán
statusp
len jog
rűlmén
főkép
a' nép
semmi
tosíték
kérdés
fejezés
vezéré
— E'
tagjai
unszol
kivána
szóhoz
kifejez
azalat
érte,
nyen
de ter
gás.
pártn
re-sz
elhag
ő is s
ni, d
eleny
Knap
az ül
vita:
rendr
é azt
függ
tá: n

elfogadás végett ajánlá. Knapp titkos tanácsos és kormánybiztos egyetlen pontra tevő külön megjegyzését a' biztosságnál, hogy tudillik semmi visszahuzhatási díj v. díjpótlék nem divatoz többé. A' többire nézve általjában csak azt jelenté ki, hogy azokra a' kormány nem álland, mert azok se a' statusszolgálat érdekeivel, se a' nagyhg. jogai-
val nem férnek össze. A' biztosság azonban a' felhozott javaslatokat elfogadásra ajánlja. A' tárgy 24kén jöve vitába. Miután az elnök az indítványt általányosan előterjeszté, Knapp kormánybiztos megjegyzé, hogy a' javaslat nem olly általányos, miat címze mutatja, 's azt kíváná, hogy a' bírák az ő nézetei szerint ítéljenek. Kimondá ezen akaratját ama' rendelkezésben, melyet 1833 dec. 13án boesáta közre, hol e' pont olvasható: „a' nyilvános hivatalokban alkalmazott egyes tisztviselők, a' helyett, hogy a' statuskormány e' rendszerében 's értelmében cselekedtek volna, inkább bizonyos vonakodást, ellenszegülést mutattak.“ A' statuskormány tehát ez ügyben pártot képeze, 's azon statuspolgárok, kik tán más véleményűek, független jog-ápolásra v. igazság-szolgáltatásra illy körülmények közt nem látnak elegendő biztosítékot, főkép midőn a' kormány épen nem titkolja, hogy a' nép által választott kamara többsége nézetire semmit sem hajt. Az új tapasztalásra tehát új biztosíték kell. Gagern ur előadását Knapp azon kérdéssel szakasztá félben: kif értene a' „párt“ kifejezés alatt? Gagern válaszóla: Azokat, kiknek vezére Knapp titkos tanácsos és kormánybiztos ur. — E' szó köz megindulást okozott. A' kisebb szám tagjai fölkelének székeikről, 's az elnököt, arra unszóla: szólítaná rendre Gagern urat; szintazt kíváná Knapp is. A' zaj közt végre Gagern ur szóhoz jöhetvén oda nyilatkozék, hogy ő a' „párt“ kifejezéssel senkit megsérteni nem akart, hanem azalatt bizonyos elhatározott politikai „véleményt“ érte, mint például ő is bizonyos politikai véleményen van, tehát ő is bizonyos párthoz tartozik, de természetesen az ellenkezőhöz 's a' t. Új mozgás. Knapp megjegyzé, hogy a' statuskormányt pártnak nevezni világos sértés, annál fogva rendre-szólítást sürget, vagy az ülést lesz kénytelen elhagyni. Az elnök azt veté ellen, hogy eleinte ő is sértést vélt a' „párt“ kifejezésben lappangani, de Gagern követ nyilatkozása minden sérelmet elenyésztet, határozza tehát ezt a' kamara el. De Knapp ur kijelenté, hogy illy körülmények közt az ülésben nem maradhat. Már most azon támadt vita: tanakodásba vegye e' a' kamara Gagern ur rendre-szólittatását, vagy az elnök magától tegye e' azt meg? A' kisebb szám az elnöktől kíváná ezt függetlenül a' kamarától, azután pedig azt ohajta: menne a' kérdés azonnal szavazatra; a' több-

ség pedig előbb tanácskozni akart fölötté. Végre szavazatra jutván 20 szózat határozá el 14 ellen a' rendre nem szólittatást. A' többség követei azon nézetet fejték ki, hogy képviselői alkotmányu statusban a' kormány érzelméről szólva pártnevezéssel élhetni, 's hogy a' kormány szemközt a' másik kamarával, midőn azt fölösztatá, még keményebb kifejezésekkel élt, 's hogy Gagern mondása semmi más mint a' kormány rendszerének bírálata, 's így a' hozzájárult magyarázattal mindent megtett, mi még talán aggodási ürügyül szolgálhatott volna. Az ellenkező véleményűek ellenben azt vitták, hogy a' kifejezés annyit tesz, mintha a' kormány nem tenné kötelességét, ennél fogva szemrehányás, holott a' kormánynak minden párt fölött kellene állania. Gúnderode követ arra akará birni Gagern urat, hogy kifejezését vonná vissza, de minden iparkodása sükeretlen volt, mert Gagern azt nyilvánította, hogy a' kormánynak igen is minden párt fölött kellene ugyan lennie, de azt még sem teszi. — A' Walhallán (német nagy elhunytak Pantheonja nem messze Regensburgtól) folyvást dolgoznak, melyet számos idegen látogat meg, különösen pedig az angol utazók, hogy a' bajor király e' dieső művét bámulják, ki évenként majd jövedelme felét művészetekre költi. Ez idén tavasz óta 350 ember dolgozik rajta szakadatlanul, kik a' Regensburg táján olcsó élelem daczára is nagy napszámbért kapnak. A' Staufi hegy, melly Lands-
hutig és Staubingig az egész vidék királya, egészen egy Walhallává alakul. Az építvény, mellyhez számtalan előkészület mellett kikeletkor fogtanak, nagy tért foglal el 's már 100 lábnyira emelkedik túl a' hegy magasságán. Hat év alatt, mint állítják, kész leend. 8 vagy 900 márvány lépcső fog a' hegy tövétől a' csúcsig vezetni. Bel készületein már is dolgoznak Németország 's Europa leghiresb művészei, többek közt Rauch Berlinben 's Thorwaldsen Rómában. Perikleszi lélek alkothat remekeket minden országban.

Freiberg, ugymond némi levelező onnan oct. 18ról, valamennyi európai országnak adott már bányászt, és ásványtudóst (mineralog); csak Törökországnak nem. Most azonban három bányászt keresnek a' szultán számára 's néhányat Miloschéra is Szerviába. — Oct. 20kán reggel 4 órakor Berlinben is tűz ütött ki az ugy nevezett angol házban. A' tűz olly hamar terjedt, hogy mire az ol-tószerek 's készültek oda érkeztek a' nagy terem egészen lángban álla. E' teremben reggeli 3 óraig hangászati társaság vala összegyűlve, föltehetni tehát, hogy a' szerencsétlenség ez alkalommal valami vigyázatlanságból támadt. — Stuttgarti lapok kir. rendelést közlenek, melyek szerint a' württembergi alattvaló kézműves legényeknek sem

szabad Bern cantonba vándorlaniok. Darmstadti tudósítás jelenti, hogy a' birák függetlensége 's önállása fölött támadt viták következésiben a' hesszi követ-kamara rögtön föloszlatott. — Münchener lapok szerint oct. 25-éről azon nap érkezett oda Leuchtenberg hg 's egy nappal előbb Bayard ur, a' portugáli külső ügy-osztály titoknoka. Ő azon kardot hozta ide által, melyet d. Pedro a' hercezegnek hagyott. Bár hasznát vegye. — Münch-Bellinghausen gróf ausztriai követ és szövetségi elnök Bécsből oct. 23-kán ért Frankfurtba.

LENGYELORSZÁG.

A' varsói hirlapok Prazmovszky ur, plocki püspök nyilatkozását közlik, mellyben azzal mentégetőzvé, hogy őt erőszak kényszeríté a' revolutiobeli részvétre, 's belé akarja ellen elegyült, fájalmát jelenti rajta, 's kész e' nyilatkozását, ha az mások megtérítésére használhat, közzé is tenni, mi meg is történt.

Az orosz kegyelmi végzés megjelent. Néhánynak halálos büntetése 20. 18. éves rabmunkára másított a' sziberiai bányákban; különösen pedig azon 249, kik kötélre, — azon 9 kik pallosra, — 's végre azon 7, kik súlyos várfogságra ítéltek, minden jogaik 's birtokaiktól megfosztva örökösen száműzetnek. Azon 9, kik pallosra valónak ítélve, következők: hg. Czartorysky Ádám, senator és vajda, 's az egykori igazgató tanács tagja; továbbá, Morawszki Theophil, Barzikowski Szaniszló, Biernacki Aloiz és Swirski József követek; ugy szinte Szanieczki Orlych, végre: Niemojowski Bonaventura, Morawski Tódor, és Skrzynecki ezredes telekbirtokosak. — Kik a' pör folyta közben Sziberiába vitettek, azok ott maradnak, 's ezentúl a' tárgyról nyomozás többé nem fog tétetni, melly okbul a' különös föbenjáró törvényesék is föloszlatik.

SCHWEIZ.

Octob. vége felé azon hir terjede Bernből, melly ha megvalósulna, igen fontos következésü lenne Schweizra nézve, hogy Dusch badeni követ a' német szövetség részéről jegyzéket hozott, mellyben a' schweizi országgyűlés elibe aza kívánat terjesztetik, hogy mivel a' főhely, mellynek keblében a' schweizi szövetséggyűlés tartatik, 's mellynek helyhatósági tanácsa a' közügyeket folytatni szokta, már most Bernre esik, 's a' váltva keringő sornál fogva Bern lesz most a' főhely, — vagy ugorja által most e' cantont Schweiz, v. szövetséggyűlési képviselőket küldjön a' berni helyhatósági tanácshoz. Mondják e' kívánat azon gyanún épül, nehogy a' berni kormány olly befolyá-

sok után induljon, melly a' szomszéd statusok bátorságával meg nem egyeztetethető. E' hir nagy feszengést okoz, de még semmi hivatalos nyoma nincs. Már egyszer tett egy canton hasonló indítványt, de akkor nem létesíthették; annál fontosb tehát most a' kérdés, minthogy künről tétetett. Ezt Schweizban általlátják, 's a' pártok azért is jönnek mozgásba. A' jegyzék híre a' külön pártok szenvedélyeire majd nem egyenlő volt. Bern ellenségei azt hiszik: Bern majd meg fog aláztatni; a' radicalok pedig oda vélekesznek, hogy végre még is eltökélésre kerül a' dolog, mert Bern e' pontban nem fog engedni. Mi ohajtanók, hogy valamennyien csalódnának meg, 's ne támadna e' szövetséget újra fölizgató zivatar, mert azt minden igazi Schweizi mélyen fájlná.

SVÉDORSZÁG.

Oct. 20-kán költ királyi végzésnél fogva, annak emlékeztére, hogy a' király 24 évvel ez előtt épen oct. 20-kán, mint a' nép szabad választása szerint meghívott korona-örökös szállott ki a' svéd partra, minden politikai 's fölségbántási vétkesnek megkegyelmezett, 's őket minden polgári jusaikba visszahelyezteté. Ennél fogva Lindeberg kapitány is oct. 20-ka alkonyán szabadon bocsátatott, ki is azonnal az Aftonblad szerkesztéséhez állott. — Szembeötlő, hogy Svécziában, mellyet közönségesen Európa legszegényebb országának tartanak, a' kinestárnak az év végével mindig elegendő pénze van a' jövő év első négy hónapja kiadásai födésére. — Stokholmi tudósítások szerint a' cholera-betegek száma oct. 11-ig 7883ra ment; meggyógyult ezekből 4414 meghalt 3275. Oct. 12—14-ig nem volt új cholera-beteg.

OLASZORSZÁG.

Nápolyból írják, hogy a' sziciliaiak azon okbul, mert a' kormány az eddig ott szokásban nem volt katona-ujonez összeirást akará divatba hozni, nyugtalanodni kezdenek. — Szavójából oct. 17-éről írják, hogy a' belső közlés előmozdítására éjnyugoti Szavójában egy óriási munka tervén dolgoznak. Tudnillik Annecyből Genf felé vivő uton 500 láb hosszú 's 360 láb magas hidat akarnak egy hegyről a' másikra vonni bizonyos vad hegyi folyam fölött, melly az új freiburgi hidhoz fogna hasonlítani. E' hid egy más régiebbet fogna pótlani, mellyt az osztrák seregek 1814-ben rontottak el. E' hidépítésből nagy haszon áradand az illető tartományokra, mert általa a' közlés igen élénkül, pedig annyival inkább, mert közelben ásványos vizet találtak, melly a' leukihöz Wallisban igen hasonlít.